

DE HEMUS CODE

Een spannend verhaal over Spakenburg, Huis ter Eem en het Eemland.

1477, 1665, 2050

John van de Geest

versie voor uitgeverij

Over dit boek

Heden. Tijdens restauratiewerkzaamheden aan de Catharinakerk van Bunschoten wordt onder een losse vloertegel, vlak achter het graf van Frans Jacob Hagen, een verzegelde koperen koker gevonden met daarin een manuscript dat niemand kan verklaren.

1477. Bij Huis ter Eem spoelt tijdens een verwoestende stormvloed een vrouw aan die niemand kent, in kleding die niemand kent, met voorwerpen die niemand begrijpt. Ze verdwijnt net zo spoorloos als ze kwam en laat alleen een raadsel na.

1665. Aan de monding van de Eem spoelt tijdens de zwaarste stormvloed in mensenheugenis een jongen aan. Zijn kleding glanst als glas en zilver, en hij zegt te komen uit het jaar 2050. De sluiswachtersfamilie Geritsen neemt hem op en trekt daarmee een duistere jacht aan die al eeuwen sluimert.

2050. Op het Eemmeer zoekt onderzoeker Nova van Leeuwen naar een spoor van haar verdwenen collega, een spoor dat, zo blijkt, al eeuwen op haar wacht.

Drie tijden. Eén geheim, verzegeld met vier letters: T.V.D.B. Terwijl een dijkgraaf de waarheid over zijn vaders verdrinkingsdood ontrafelt en een schaduwrijke jager de tijdsring najaagt, moet Ecco Huygens een keuze maken die groter is dan hijzelf: naar huis terugkeren of blijven, bij wie hij inmiddels is gaan liefhebben.

De Hemus Code is een meeslepende tijdreisthriller in de traditie van oude verhalen en historische figuren die geschiedenis bepaald hebben.

Inhoud

Proloog: De Vondst

Hoofdstuk 0: Het EMP Project

Hoofdstuk 1: De Stormvloed

Hoofdstuk 2: De jongen uit de storm

Hoofdstuk 3: De mannen van het gezag

Hoofdstuk 4: De Cylinder in het riet

Hoofdstuk 5: Schaduw van de Waarheid

Hoofdstuk 6: Huis ter Eem

Hoofdstuk 7: De uitnodiging

Hoofdstuk 8: De Torensleutel

Hoofdstuk 9: Verdwijning Nova

Hoofdstuk 10: De Schuld

Hoofdstuk 11: De Dijkgraven

Hoofdstuk 12: Twee geleerden naar de maarschalk

Hoofdstuk 13: De Torensteen

Hoofdstuk 14: De Schilders Dochter

Hoofdstuk 15: Het Signaal

Hoofdstuk 16: De Jacht Begint

Hoofdstuk 17: De Val

Hoofdstuk 18: Tijden Volgen Den Beproevingen

Hoofdstuk 19: De Kroniek van het Blauwe Ringlicht

Hoofdstuk 20: De Nachttocht

Hoofdstuk 21: De Bevrijding van Peter

Hoofdstuk 22: Het Locatiepunt

Hoofdstuk 23: De Loden Kist

Hoofdstuk 24: De Koppeling

Hoofdstuk 25: Tijd Voor Den Beproeving

Epiloog: De Steen die Nooit Verdween

Hoofdstuk 27: Sporen in het Heden

Hoofdstuk 28: De Sluitsteen

Hoofdstuk 29: De Boerderij van Van Twillert

Hoofdstuk 30: Het Middelpunt

Proloog

De Vondst

Bunschoten, beden

De Catharinakerk van Bunschoten stond al maanden in de steigers. Achter afdekzeilen en bouwschotten werkten restauratoren aan de eeuwenoude vloer, waar vocht en verzakking jarenlang hun sporen hadden nagelaten. Grafzerken werden voorzichtig genummerd, gefotografeerd en tijdelijk gelicht, onder toezien van de gemeentelijke monumentenzorg.

Marieke Hagen, bouwhistorica en al jaren verbonden aan het streekarchief van Eemland, was die ochtend aanwezig om de werkzaamheden rond de oudste zerken te begeleiden. Ze was midden veertig, droeg haar grijzende haar altijd in een praktische, korte staart, en had de gewoonte om de dop van haar pen kapot te kauwen wanneer ze diep geconcentreerd was, een gewoonte waar ze zich, ondanks decennia van goede voornemens, nooit helemaal van had weten te ontdoen. Aan haar rechterhand droeg ze de eenvoudige zilveren ring van haar grootmoeder, die ze nooit afdeed, zelfs niet tijdens veldwerk. Haar eigen achternaam had haar als kind al nieuwsgierig gemaakt naar de vele Hagens die in de kerkboeken van Bunschoten voorkwamen, al had ze nooit de moeite genomen de lijn helemaal terug te volgen.

Ze had zichzelf altijd voorgehouden dat die nieuwsgierigheid professioneel van aard was een historica die toevallig dezelfde naam droeg als een halve pagina aan grafzerken, niet meer dan dat. Maar als ze eerlijk was, voelde het al jaren anders. Iedere keer dat ze in dit gebouw stond, trok er iets aan haar, alsof de stenen haar iets probeerden te vertellen wat ze nog niet kon lezen. Ze had het nooit hardop uitgesproken, niet tegen collega's, niet tegen zichzelf in scherpe bewoordingen. Vandaag zou dat veranderen, al wist ze dat op dat moment nog niet.

Bij de zerk van Frans Jacob Hagen, 1665, met de raadselachtige letters T.V.D.B. die haar al jaren waren opgevallen zonder dat iemand een bevredigende verklaring had kunnen geven, stuitte een van de restauratoren op een tegel die net iets losser lag dan de rest. “Marieke, kom eens kijken,” riep hij. “Hier zit iets onder.”

Voorzichtig werd de tegel gelicht. Onder de vloer, in een ondiepe, met leem opgevulde holte, lag iets wat daar duidelijk met opzet was verstopt: een koperen koker, dofgroen uitgeslagen door de eeuwen, maar opvallend gaaf voor zijn ouderdom. Marieke trok fotohandschoenen aan voordat ze hem optilde. Hij was verrassend licht, en aan één kant zorgvuldig verzegeld met een laag oude was.

Terug in het streekarchief, onder gecontroleerde omstandigheden, werd de koker geopend. Binnenin, gewikkeld in geolied leer dat de inhoud eeuwenlang tegen vocht had beschermd, lag een dichtbeschreven manuscript bladzijden vol zeventiende-eeuws handschrift, afgewisseld met wat op het eerste gezicht latere toevoegingen leken, in een ander handschrift en een andere inkt.

Marieke begon voorzichtig te lezen, en voelde al na de eerste bladzijden dat dit geen gewoon parochieel document was. Er stond een verhaal in over een stormvloed, over een sluiswachtersfamilie aan de monding van de Eem, over een jongen die uit zee was aangespoeld en beweerde uit een verre toekomst te komen. En verderop, in wat onmiskenbaar dezelfde hand was, jaartallen die daar volgens haar niet hoorden te staan: 1477. 1665. En, herhaaldelijk, angstaanjagend precies: 2050.

Het kon niet anders of het manuscript was op zijn vroegst kort na 1665 geschreven het papier, de inkt, het handschrift, alles wees daarop. En toch beschreef het, met een precisie die haar koude rillingen bezorgde, gebeurtenissen en technologie die volgens alle logica nog decennia in de toekomst lagen. Ze sloot het manuscript, ademde diep in, en besepte dat ze hier niet alleen mee verder kon.

Haar handen trilden lichtjes toen ze het manuscript weer dichtvouwde, en niet alleen van de kou in het archief. Ergens diep vanbinnen voelde ze een onbestemde angst opkomen, iets tussen opwindend en ontzetting in: het gevoel van iemand die een deur opent waarvan ze niet zeker weet of ze aan de andere kant wel iets wil vinden. Ze dacht aan haar eigen naam, aan de rij Hagens in de kerkboeken, en voor het eerst in haar leven vroeg ze zich serieus af of die naam meer was dan toeval.

Wat volgt is de volledige tekst die Marieke Hagen in de weken daarna, samen met een klein team van vertrouwde specialisten, ontcijferde, vertaalde en in leesbare vorm bracht, zoveel mogelijk in de woorden van de onbekende schrijver zelf. Het verhaal dat de koperen koker onder de vloer van de Catharinakerk al die eeuwen had bewaard.

HEDEN

Bunschoten, kort na de vondst

Nog geen etmaal na de vondst rinkelde Mariekes telefoon. Een vrouw, kalm en beleefd, stelde zich voor als bestuurslid van de Stichting Eemland Erfgoed en bood aan de koperen koker ‘voor veilige, deskundige bewaring’ te laten ophalen, nog voordat Marieke ook maar één woord naar buiten had gebracht. Ze bedankte vriendelijk en hing op, maar noteerde de naam. Toen ze diezelfde avond de statuten van de stichting opzocht, stuitte ze op een familietrust die de subsidies al decennia droeg: Rutgers. Ze zou de naam pas weken later weer tegenkomen, en dan zou ze er niet meer overheen lezen.

Hoofdstuk 0

Het EMP Project

Spakenburg, 2050

De proefruimte op het schip op het Eemmeer trilde hevig, niet door een explosie, maar door een stilte die onnatuurlijk aanvoelde. Tijdens een proefboring naar de oerwaterbron voor de monding van de Eem had de sonarapparatuur een grote, onverklaarbare energiefrequentie waargenomen. Op tientallen beeldschermen verscheen tegelijk dezelfde waarschuwing, en de alarmbel ging af: HOGE ELEKTROMAGNETISCHE PULSDICHTHEID WAARGENOMEN.

Onder de waarschuwing verscheen een tweede regel, kleiner, maar voor wie wist waarnaar te kijken minstens zo veelzeggend: H.E.M.U.S.-SIGNAAL HERKEND. DESIGNATIE ZUYDERZEE SHIPPING LABORATORIES, ARCHIEFCODE PRE-2040. Het was een afkorting die zowel Ecco als Nova wel kenden uit de interne documentatie van hun opdrachtgever, zonder dat iemand van het onderzoeksteam ooit precies had geweten waar hij vandaan kwam: Historisch Elektro-Magnetisch Undulatie Signaal een signatuur die het laboratoria schip van zuyderzee capital van familie Rutgers, de financiers van hun project, al decennialang op deze exacte locatie hadden geregistreerd, zonder dat ze ooit de herkomst ervan kunnen verklaren.

“Dat kan niet,” mompelde Nova, terwijl ze naar het scherm staarde. “Het Hemus-signaal is nooit sterker geweest dan achtergrondruis. Waarom piekt het nu ineens zo?”

Ecco had geen tijd om te antwoorden. Wat geen van beiden op dat moment kon weten, was dat het antwoord op die vraag al bijna vierhonderd jaar op hen had liggen wachten, verstopt in een reeks cijfers die ooit met houtskool op een torenmuur was geschreven, en jaren later in lood was verzegeld onder een letterreeks die niemand nog kon duiden: T.V.D.B.

Nova keek vluchtig naar Ecco. “Dit klopt toch niet...” Ecco liet zijn ogen over de meetgegevens glijden.

Zijn vingers, gewend aan de rustige precisie van jarenlang rekenwerk, trilden nu over het toetsenbord. Ecco was een man die zich zijn hele leven had ingegraven in cijfers omdat cijfers nooit onvoorspelbaar waren, nooit tegenspraken wat de logica voorschreef, tot vanavond. Ergens onder zijn kalme buitenkant voelde hij iets waarvan hij het bestaan bij zichzelf zelden toegaf: paniek, dun en scherp, als een naald onder de huid.

Nova had die angst allang leren verbergen achter actie. Terwijl anderen zouden bevriezen, greep zij naar het volgende scherm, de volgende meting, alsof beweging zelf een vorm van bescherming was. Het was de reden dat ze zo goed samenwerkten: zijn stilte en haar snelheid vulden elkaar aan als twee helften van hetzelfde instrument. Maar vanavond voelde zelfs haar snelheid als tegen de stroom in zwemmen.

Ooit had hij, tijdens zijn opleiding, in een kringloopwinkel een oud natuurkundeboek gevonden van Pieter Zeeman, de bekende natuurkundige van het Zeeman-effect. Op de laatste bladzijde stonden aantekeningen van Hendrik Antoon Lorentz, bekend van het Lorentz-effect, en het laatste woord, dik onderstreept: Eureka. Ecco had deze onbekende berekeningen ingevoerd in het AI-berekeningssysteem van het schip, met een activeeropdracht. Niet veel later gebeurde het.

De magnetische velden werden ineens veel sterker dan de computers hadden voorspeld. Midden in de proefopstelling begon een felblauwe lichtbol te ontstaan eerst niet groter dan een knikker, maar al snel zo groot als een vuist. Elektrische ontladingen kronkelden als bliksems om de ringvormige bol heen.

“Een minibolbliksem...” fluisterde Nova. “Maar dit is onmogelijk.”

Plotseling veranderde de bol. Het licht werd donkerder, alsof het zichzelf opslokte. De ruimte eromheen begon zichtbaar te vervormen; laserstralen bogen af. De meetlijnen op de schermen trokken krom. Klokken die tot op de miljardste seconde gelijk hadden gelopen, begonnen uiteen te lopen.

Ecco staarde ademloos naar het verschijnsel. “De Lorentzkracht werkt... maar de ruimte buigt af.”

De Lorentztransformatie voltrok zich voor zijn ogen. Het alarm aan boord loeide en de AI-stem klonk door de computer: **WAARSCHUWING RUIMTETIJD GEEFT INSTABILITEIT.**

Nog nooit was zoiets gezien. Midden in de proefruimte leek een minuscuul zwart gat te ontstaan niet groot genoeg om de wereld te verzwelgen, maar wel krachtig genoeg om ruimte en tijd om zich heen te vervormen.

Nova zette een stap achteruit. “We moeten het experiment stoppen!” Ecco rende naar het hoofdconsole en drukte op de nooduitschakeling. Maar het was te laat.

Een verblindende blauwe ring schoot vanuit de donkere kern door het laboratorium. De lucht scheurde open, alsof een onzichtbare, ronde deur werd geopend. Wind, licht en een oorverdovende dreun vulden de ruimte. Alles werd naar de lichtkring toegezogen.

Nova greep Ecco's hand. “Niet loslaten!” Toen sloeg een nieuwe bliksem precies in op de installatie. De magnetische velden sloegen volledig op hol; de ring werd groter en draaide met steeds grotere snelheid, groter dan een mens, groter dan de proefopstelling. Het leek alsof ruimte en tijd zelf openbraken.

Ecco voelde de vloer onder zich verdwijnen. Zijn hand gleed uit die van Nova. “NOVA!” schreeuwde hij. Hun vingers raakten elkaar nog één ogenblik voordat ze ieder een andere richting in werden geslingerd.

Voor Ecco verdween het laboratorium. Het laatste wat hij zag was Nova's gezicht in de felblauwe lichtring. Daarna werd alles zwart.

Toen hij zijn ogen weer opende, hoorde hij geen sirenes meer, geen computers, alleen het bulderen van een stormwind, woeste golven met witte schuimkoppen om hem heen, en de geur van zout water. De golven van de Zuiderzee sleurden hem mee en spoelden hem aan in een wereld die bijna vier eeuwen achter hem lag.

In dat eerste ogenblik van bewustzijn was er geen angst, alleen een verpletterende, witte leegte, het soort stilte dat een geest opzoekt wanneer de werkelijkheid te groot is geworden om te bevatten. Pas toen het water opnieuw over hem heen sloeg, drong het besef door: hij leefde nog. En met dat besef kwam iets veel angstaanjagender dan de storm zelf. Nova's hand was uit de zijne gegleden. Hij was alleen.

HEDEN*Amersfoort, gemeentearchief*

In het gemeentearchief van Amersfoort vroeg Marieke het dossier op over de restauratiegeschiedenis van de Catharinakerk. De archivaris fronste. 'Vreemd,' zei hij, 'precies dat dossier is twee weken geleden nog opgevraagd. Door een onderzoeksassistent, meen ik, namens een particuliere stichting.' Hij kon zich de naam niet meer herinneren. Marieke vroeg wie de map als laatste terug had gebracht, en zag op het aanvraagformulier, half doorgestreept, dezelfde vier letters staan die op het grafschrift van Frans Jacob Hagen prijken: T.V.D.B. Iemand was haar voor. En wist precies waar hij moest zoeken.

Hoofdstuk 1

De Stormvloed

Spakenburg, 5 december 1665

De wind kondigde zich altijd als eerste aan. Niet de regen, niet de golven de wind. Dat waren ooit de woorden van Ghijs Sluymers, de sluiswachter van de Eempolders bij Dijkhuizen aan de Eem.

Die wind sloop over de uitgestrekte Zuiderzee als een duistere, onzichtbare boodschapper. Eerst fluisterde hij tussen de masten van de vissersboten in de haven van Spakenburg. De golven kwamen op, en daarna zette de sterke stroming van de Eem in. De wind joeg over de dijk en vond moeiteloos iedere kier en scheur, in de dijken en in de oude vissershuisen.

Jacob Geritsen kon zijn rust niet vinden. Zijn ogen en oren waren scherp gericht op de donkere lucht boven het dorp. “De lucht is anders dan normaal, Anna.”

Het was precies vierentwintig jaar geleden dat hij, na zijn huwelijk met Anna, de dochter van sluiswachter Ghijs Sluymers, bij de sluiswoning was gaan wonen. In al die jaren had hij geleerd te luisteren naar de geluiden van de Zuiderzee. “De zee geeft en de zee neemt,” zei zijn vader vroeger tijdens het varen: niet met veel woorden, maar met wind, stroming en onrustige stilte.

Al weken voor die avond hadden de dorpelings van Spakenburg met groeiende onrust naar de hemel gekeken. Een grote, staartige ster had zich sinds het begin van de winter iedere heldere avond boven de horizon vertoond, feller dan enige ster die de oudste vissers zich konden herinneren, met een lichtspoor dat zich als een zwaard over de sterrenhemel uitstrekte. Dominee Van Couwenhoven had er in zijn preken voorzichtig over gesproken, zonder de mensen verder ongerust te maken dan ze al waren, maar in de herbergen en op de kades werd de komeet openlijk een voorteken genoemd een waarschuwing van hogerhand, al kon niemand met zekerheid zeggen waarvoor precies.

Frans Jacob Hagen, die de hemel met evenveel aandacht bestudeerde als de dijken die hij bewaakte, had in zijn eigen aantekeningen geschreven dat de staart van de ster “naar het noordwesten wees, recht boven de Zuiderzee, alsof zij iets aanwees dat de mensen nog niet konden zien.” Hij had die aantekening met niemand gedeeld, bang voor de bijgelovige onrust die het zou veroorzaken maar hij had de datum met een klein kruisje gemarkeerd, alsof hij, zonder het zelf te beseffen, al vermoedde dat de komeet en het weer dat eraan zou komen, met elkaar verbonden waren.

En vanmorgen vertelde het hoge water iets bij de sluiswoning, in de Sluymers-polder, wat hen niet beviel. Ghijs was die nacht al vroeg opgestaan, had zijn wollen broek en linnen hemd aangetrokken en was naar de sluis gegaan om een markeerpunt te zetten voor de waterstand. Het water steeg te snel.

Ghijs Sluymers had dit gevoel maar twee keer eerder in zijn leven gehad, en beide keren had het gelijk gekregen. De eerste keer had het hem zijn broer gekost, jaren geleden, aan diezelfde kust. De tweede keer zijn vrouw, niet door het water zelf, maar door de koorts die volgde op weken van kou en vocht na een eerdere overstroming. Sindsdien had hij geleerd zijn angst niet te uiten in woorden, maar in daden in extra balken, in vroeg opstaan, in een blik naar de lucht die zijn kleinkinderen inmiddels beter kenden dan enige preek.

Buiten was nauwelijks iets te zien. Een dikke laag wolken had de sterren opgeslokt; alleen het witte schuim op de golven lichtte af en toe op bij een bliksemflits. Jacob legde zijn hand tegen het glas. Het trilde bij elke donderslag.

“Dat heb ik lang niet gevoeld,” mompelde hij.

Achter hem bewoog Anna zich onder de wollen dekens. “Ben je al wakker?”

Jacob draaide zich om en glimlachte. “De zee laat mij niet langer slapen.”

Anna kende die woorden. Wanneer Jacob onrustig werd om het stijgende water bij de oude sluiswoning, was daar meestal een goede reden voor. Ze kwam naast hem staan en samen keken ze zwijgend naar buiten.

“Het water staat hoog. Veel te hoog,” klonk het vanaf de keukentafel. Meer hoefde Ghijs Sluymers niet te zeggen; ze begrepen allemaal wat de oude sluiswachter ermee bedoelde.

Een deur sloeg met een harde zwaai open, en voordat Jacob de trap af liep, wist hij al wie er wakker was. Peter, zijn oudste zoon tweeëntwintig jaar oud, sterk gebouwd en net zo koppig als de zee zelf rende naar beneden en trok haastig zijn jas aan terwijl hij een stuk roggebrood van tafel griste. Zijn handen, ruw en vereelt van jaren touwwerk en visnetten, droegen op de linker pols nog altijd het witte litteken van een vishaak die hem als kind had opengehaald; wanneer hij nadacht of zich ergerde, wreef hij er, zonder het zelf te merken, met zijn duim overheen.

“Ik ga nog even naar de haven,” zei hij.

Jacob bleef in de deuropening staan. “Waarom?”

“De schuit controleren.”

Jacob schudde zijn hoofd. “Juist nu blijf je thuis.”

Peter zette een stap naar voren. “Als de touwen breken, pa, dan zijn we haar kwijt.”

“En als jij straks overboord slaat, dan zijn wij jou kwijt.”

De woorden bleven tussen hen hangen. Peter keek naar de vloer; hij wist dat zijn vader gelijk had, maar het voelde alsof niets doen nog erger was. “Oké, maar wat doen we dan?”

Wat niemand in het gezin hardop zei, was dat Peters onstuimigheid niet uit roekeloosheid kwam, maar uit iets veel kwetsbaarder: de angst om ooit gezien te worden als de zoon die had toegekeken terwijl er iets verloren ging. Hij was oud genoeg om zich de verhalen over zijn overgrootoom te herinneren, oud genoeg om te weten wat stilzitten de familie ooit had gekost. Handelen voelde voor hem niet als moed. Het voelde als de enige manier om zichzelf ervan te overtuigen dat hij niet dezelfde fout zou maken.

Jacob keek naar zijn schoonvader, die zichtbaar bezorgd was.

Even later verscheen Johan negentien jaar, langer dan zijn broer maar veel stiller, met de smalle, behendige vingers van iemand die zijn dagen doorbracht met naald en draad in plaats van touw en net. Waar Peters handen ruw waren, waren die van Johan verrassend fijn, met een klein litteken op zijn wijsvinger van een schaar die ooit was uitgegleden. Wanneer hij zenuwachtig werd, stotterde hij lichtjes over zijn eerste woord, een gewoonte die hij al sinds zijn jeugd probeerde te verbergen. Waar Peter eerst

handelde en dan pas nadacht, deed Johan precies het omgekeerde. “Ik zal de luiken buiten nog eens controleren.”

Jacob knikte tevreden. “Doe dat, jongen.”

Johan trok zijn mantel aan en verdween naar buiten. De wind sloeg de deur met een harde klap dicht. Nog geen halve minuut later kwam hij alweer terug, zijn gezicht ernstig. “Het gaat harder dan de storm van gisteren.”

“En dit is pas het begin, jongen,” zei opa Ghijs.

De houten trap kraakte opnieuw. Esther verscheen de jongste dochter, zeventien jaar, met een donkere vlecht over haar schouder en een kleine Bijbel onder haar arm. Ze had de lichte sproeten van haar moeder over haar neus, en grijsblauwe ogen die, zeiden de mensen in het dorp, “dwars door je heen leken te kijken.” Wanneer ze nadacht neuriede ze zacht, zonder het zelf te merken, altijd dezelfde psalmmelodie die haar moeder haar als kind had voorgezongen. Iedere ochtend begon zij trouw met lezen voordat het werk begon; ze was zelfstandig en angst kende ze niet.

Anna glimlachte. “Heb je nog een beetje goed geslapen?”

Esther keek naar buiten. “Nee, niet echt.” Ze aarzelde. “Ik weet ook niet waarvoor.”

Het was niet de eerste keer dat ze zulke dingen voelde zonder verklaring, en het was ook niet de eerste keer dat ze het voor zich had gehouden. Al sinds ze klein was, wist Esther soms dingen voordat ze gebeurden, niet helder, niet als visioenen, maar als een soort onbestemde zwaarte in haar borst, dagen voordat er iemand ziek werd of een schip niet terugkeerde. Ze had geleerd erover te zwijgen, want een meisje dat zulke dingen hardop zei, kreeg al snel een naam die haar niet beviel. Vanochtend was die zwaarte groter dan ze ooit had gevoeld.

Jacob keek even naar zijn dochter. Hij kende dat gevoel: soms voelde een mens dingen waarvoor nog geen woorden bestonden.

Tijdens het eenvoudige ontbijt sprak bijna niemand. Alleen het tikken van de regen tegen de ruiten en het loeien van de aantrekkende wind vulden de ruimte. Anna zette een pan warme pap op tafel. “Eet maar goed,” zei ze zacht. “We weten niet wat deze dag gaat brengen.”

Johan, die tegenover Peter zat, schoof zijn kom een stukje opzij en keek zijn oudere broer aan met de voorzichtige grap die tussen hen altijd de spanning wat verlichtte. “Als de storm net zo hard is als jouw humeur vanochtend, broer, dan wordt het een lange dag.” Het was bedoeld om te ontspannen, en Peter, ondanks zichzelf, trok even zijn mondhoeken omhoog.

“En als jij net zo hard werkt als je grapt,” antwoordde Peter, “dan hebben we de luiken allang gecontroleerd.” Het was hun manier, had Esther altijd gedacht als ze de twee zo zag, om van elkaar te houden zonder het ooit met zulke woorden te zeggen plagen als een taal die alleen zij tweeën volledig verstonden, opgebouwd uit tientallen jaren samen opgroeien in hetzelfde huis, aan dezelfde tafel, onder hetzelfde dreigende water.

Anna keek naar haar twee zonen met een mengeling van vertedering en de altijd aanwezige zorg van een moeder die wist hoe snel een gewone ochtend kon veranderen in iets wat ze nooit had gewild. Ze legde haar hand even op Peters schouder toen ze langs hem liep, een gebaar zo klein dat niemand anders het